

ERASMUS: EEN MAN OP ZICH ZELF

Onlangs was het 450 jaar geleden, dat Desiderius Erasmus Roterodamus te Bazel overleed.

Aan de herdenking van het overlijden van de over de hele wereld vermaarde Erasmus, die zo nauw met Gouda verbonden was, werd in datzelfde Gouda nauwelijks enige aandacht geschonken.

Ondanks de overstelpende hoeveelheid literatuur over Erasmus werd er naar verhouding heel weinig gezegd over de bijzondere relatie, die er bestond tussen Gouda en Erasmus. Zelden wordt er ook iets over het klooster Emmaus van de Augustijner Koorheren in het land van Steyn bij Gouda gepubliceerd — het klooster waarin Erasmus zijn priesteropleiding ontving. Erasmus was en bleef door de eeuwen heen een onrijpbare figuur, een 'homo pro se', een mens op zich zelf.

Het begon al met zijn geboorte. Want daaromheen hangt al een niet te ontrafelen sfeer van geheimzinnigheid. Hij noemde zich zelf *Roterodamus*, dus Rotterdammer. Zijn doopnaam was Erasmus. De heilige Erasmus, patroon van zeelieden en schippers, was geen onbekende in de waterstad Gouda — eens een bekend centrum van zeelieden en schippers. In de St. Janskerk bevond zich een gilde-altaar dat gewijd was aan de H. Erasmus.

Erasmus zou de zoon zijn van Rotger Gerrit of Gerrits. Een man met een vlotte babbel, die daarom volgens Walvis door de Gouwenars 'Prael' werd genoemd.

Het zou normaal zijn geweest als de zoon van de priester de namen Erasmus Gerritsz. had gekregen, maar het was aanvankelijk alleen maar Erasmus. Later voegde hij er zelf als beroemd schrijver twee namen aan toe: Desiderius en Roterodamus.

Zou Desiderius niet zijn kloosternaam zijn geweest? In 1487 trad hij in bij de Augustijner Koorheren in het klooster Emmaus in het land van Steyn bij Gouda. Zo werd hij lid van de orde der Augustijnen en kreeg met het kloosterkleed ook een kloosternaam.

In 1488 legt hij in Steyn de kloostergeloften af en wordt in 1492 door bisschop David van Bourgondië tot priester gewijd, het jaar waarin Granada op de Moren wordt veroverd en waar in Columbus Amerika ontdekt. In 1517 verleent paus Leo X Erasmus dispensatie om het ordekleed te dragen en worden alle moeilijkheden weggenomen, die hem vanwege zijn onwettige geboorte verhinderen prebenden te aanvaarden en wordt hij definitief vrij gemaakt van het klooster Steyn.

Desiderius Erasmus — Rotterdammer en Gouwenaar.
foto: Martin Droog.

Erasmus was er naar mijn mening niet de man naar om lukraak oude banden te verbreken.

Hij bleef met verschillende van zijn voormalige medebroeders goede vriendschapsbanden onderhouden, zoals hij ook ondanks zijn felle kritiek de Katholieke Kerk trouw bleef.

Daarom is het niet ondenkbaar dat hij zijn oude kloosternaam als een soort symbool zou zijn blijven dragen. Ondanks de fraaie bundeling van zijn drie namen kon Erasmus het niet nalaten in zijn 'Lof der Zotheid' de draak te steken met schrijvers, die er drie namen op na houden.

Ondanks het feit dat Erasmus zichzelf een Rotterdammer noemde, zijn er al vroeg mensen geweest, zoals zijn tijdgenoot en vriend de arts en burgemeester Reimier Snoy te Gouda. Zij bekeerden met klem dat Erasmus eigenlijk van geboorte een Gouwenaar was, maar misschien de eerste jaren met moeder Margareta in Rotterdam verbleef.

Omstreeks 1845 vond dr. M.A.G. Vorstman, hervormd predikant te Gouda en groot geleerde, een belangrijke aantekening in een handschrift uit het einde van 16e eeuw.

Bedoeld handschrift bevat onder meer een uittreksel van een zeldzaam boekje van Cornelis Loos of Callidius Goudanus — met een levensschets van Erasmus en waarin Rotterdam als de geboorteplaats wordt genoemd.

Een onbekende, waarschijnlijk een Augustijner koorheer, die in het uittreksel in een aantekening bij het verhaal over Erasmus schreef, zegt dat hij over een andere getuigenis beschikt,

die vele van Erasmus medebroeders uit de mond van Reinier Snoy hadden gehoord.

En dan volgt het getuigenis van Snoy. 'Deze Snoy was gewoon aan onze broeders, bij wie hij dikwijls voor het aderlaten kwam (want Snoy was onze dokter) te vertellen, dat hij wel voor tweehonderd gulden (lees: dat hij er heel wat voor over had) liever had gezien dat Erasmus zich Gouenaar had genoemd, zoals hij zich nu Rotterdammer noemt. Want in waarheid, zei hij, weet ik dat hij in Gouda is geboren maar in Rotterdam is opgevoed'.

Over de verhandeling over Erasmus door Walvis blijkt dat dr. Vorstman niet de eerste was die de aantekening in het 16de eeuwse handschrift vond. Volgens Walvis beweerde Andreus Valerius in de notulen van het klooster Steyn gelezen te hebben dan Erasmus van geboorte een Gouenaar was. Ook vermeldt hij dat Cornelis Adriaansz Diephorst, de laatste nog in leven zijnde Augustijn, die het reliëf-portret afkomstig uit het klooster aan de Goudse Librye schonk, meermalen vertelde, dat oude mensen hem hadden verzekerd te weten dat men Erasmus in de nacht van zijn geboorte met een bootje naar Rotterdam vervoerde.

Hoe dan ook, vast staat dat de kleine Erasmus op nauwelijks vierjarige leeftijd in Gouda zijn eerste onderwijs in de parochieschool kreeg, waar zijn oom Pieter Winckel, onderpastoor van de St. Janskerk en later zijn voogd, de scepter zwaaide.

Dat was in de Regenboog, precies op de plaats waar zich nu het gebouw Arti-Legi bevindt aan de Markt. In de nacht van 11 op 12 juli 1536 overlijdt Erasmus te Bazel.

Dr. J. Schouten.

NEDERLAND MUSEUMLAND

Ruim 250 Nederlandse musea gaan komend jaar meewerken aan de nationale manifestatie 'Nederland-Museumland'. Het project wordt door de ministeries van WVC (cultuur) en Economische Zaken gesteund, en is bedoeld om in brede kring de aandacht van buitenlandse en binnenlandse bezoekers op de Nederlandse musea te vestigen.

Het nieuws over de komende kunstmanifestatie wordt op 8 april, tijdens een internationale persconferentie in stedelijk museum 'Het Catharina Gasthuis', bekend gemaakt. Ook de Goudse musea participeren aan het culturele evenement in 1988.

